

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ПОКРАЈИНСКИ ЗАВОД ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ
Нови Сад, Булевар Михајла Пупина 16
Тел: 021/425 836; 425 854
e-mail: office@pzs.gov.rs

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ УСТАНОВА
СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ЗА СМЕШТАЈ ДЕЦЕ И МЛАДИХ У
АП ВОЈВОДИНИ
ЗА 2013. ГОДИНУ**

Нови Сад, 2014.

САДРЖАЈ

1.0. УВОД	3
2.0. НОРМАТИВНИ ОКВИР	3
3.0. ДОМОВИ ЗА СМЕШТАЈ ДЕЦЕ И МЛАДИХ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ	4
3.1. Подаци о установама	4
3.1.1. Домски смештај и додатне услуге	4
3.1.2 Услови становања корисника	7
3.1.3. Кадровски капацитети	8
3.1.4. Обука и усавршавање радника	8
3.1.5. Процедуре у установи	9
3.2. Подаци о корисницима домског смештаја	10
4.0. ДОМОВИ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА	16
4.1. Подаци о установама	16
4.1.1. Домски смештај и додатне услуге	16
4.1.2 услови становања корисника	18
4.1.3. Кадровски капацитети	19
4.1.4. Обука и усавршавање радника	20
4.1.5. Процедуре у установи	20
4.2. Подаци о корисницима домског смештаја	20
5.0. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	26

1. 0. УВОД

Предмет овог извештаја је анализа услуга установа за децу и младе без родитељског старања и децу и младе са сметњама у развоју, са територије АП Војводине, за 2013. годину. Према важећој Уредби о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника¹ укупно 6 установа на територији АП Војводине пружа услуге смештаја за децу и младе.

У складу са Уредбом о мрежи установа, извештај обједињава све установе за смештај деце и младих на територији покрајине, али због специфичности установа и корисника којима се услуге смештаја у овим установама пружају, анализа је урађена из два дела а извештај је конципиран на следећи начин:

- у првом делу дат је кратак општи приказ нормативног оквира за функционисање установа за децу и младе
- у другом делу приказани су подаци о установама за смештај деце и младих са сметњама у развоју (2 установе) и карактеристике корисника ових установа према основним обележјима
- у трећем делу приказани су подаци о домовима за смештај деце и младих без родитељског старања (4 установе) и подаци о корисницима на смештају у овим установама

Анализа је урађена на основу података из годишњих извештаја о раду за 2013. годину које установе достављају Покрајинском заводу за социјалну заштиту и базе Републичког завода за социјалну заштиту.

2.0. НОРМАТИВНИ ОКВИР

Закон о социјалној заштити предвиђа да се услуге домског смештаја пружају деци и младима чије се потребе не могу задовољити у оквиру биолошке, сродничке или хранитељске породице или кроз услуге у заједници, на основу одлуке органа старатељства или суда, до повратка детета или младе особе у биолошку породицу, односно до смештаја у сродничку или хранитељску породицу, усвојења или осамостаљивања. Домским смештајем детету и младој особи се обезбеђује становање и задовољење основних животних потреба, здравствена заштита као и приступ образовању. Домски смештај се обезбеђује као: стандардни смештај, смештај уз интензивну или додатну подршку, ургентни смештај, повремени смештај и друге врсте домског смештаја.

Услуге домског смештаја пружају се детету и младој особи тако да обезбеђују припрему за његов повратак у биолошку породицу, одлазак у другу породицу, односно његову припрему за самосталан живот, у складу с породичним ресурсима, његовим потребама и најбољим интересом.

Детету млађем од три године не обезбеђује се домски смештај, осим ако за то постоје нарочито оправдани разлози, с тим што на смештају не може провести дуже од два месеца, осим на основу сагласности министарства надлежног за социјалну заштиту.

Закон предвиђа да дом за смештај деце и младих не може имати капацитет већи од 50 корисника. За установе које су у процесу трансформације, на основу плана трансформације установа, Закон предвиђа право на ограничену лиценцу која се издаје уколико установа не испуњава стандарде услуге у погледу простора, опреме, организације

¹Уредба о мрежи установа социјалне заштите, „Службени гласник РС”, број 16/2012 и 12/2013

и броја ангажованог особља. На тај начин се обезбеђује да установе у наредном периоду ускладе своје капацитете и стандарде са важећим нормативима.²

У мају 2013. године усвојен је један од важних подзаконских аката који треба да обезбеде пуну примену Закона и ближе уреде функционисање установа, реч је о Правилнику о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите³. Овим правилником су регулисани захтеви које морају да испуне сви пружаоци услуга у погледу структуралних и функционалних стандарда за пружање услуга.

3.0. ДОМОВИ ЗА СМЕШТАЈ ДЕЦЕ И МЛАДИХ СА СМЕТЊАМА У РАЗВОЈУ

На територији АП Војводине услуге домског смештаја деци и младима са сметњама у развоју пружају две установе социјалне заштите:

- Дом за децу ометену у развоју „**Колевка**“ у Суботици и
- Дом „**Ветерник**“⁴ у Новом Саду

3.1. Подаци о установама

3.1.1. Домски смештај и додатне услуге

Капацитет домског смештаја ових установа утврђен Уредбом о мрежи установа износи укупно **680 места**. Капацитет обе установе далеко премашује капацитете који су дозвољени Законом, тако да у наредном периоду кроз процес трансформације, установе морају да ускладе своје капацитете и број корисника са Законом и нормативима.

У току 2013. године на смештају у овим установама било је укупно **783 корисника** (790 током 2012. и 796 корисника током 2011. године), а **на крају 2013. године** на евиденцији било је укупно **722 корисника** (738 корисника на крају 2012. године). Током године на смештај је примљено укупно **42 „нова“ корисника**.

Попуњеност смештајних капацитета у „Ветернику“ била је преко 100%, на крају године на смештају је било 556 корисника у укупном капацитету који износи 500 места. Као што је већ речено, капацитет домског смештаја за децу и младе са сметњама у развоју у овој установи је 100 места, а преостали капацитети су одређени за одрасле кориснике (старосна структура корисника биће приказана у посебном одељку). На смештају у „Колевци“ на крају године је било 166 корисника у укупном капацитету од 180 места.

² Закон о социјалној заштити, члан 180

³ Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите, „Службени гласник РС“, број 42/2013

⁴ Према Уредби о мрежи установа социјалне заштите, Установа за децу и младе „Ветерник“ има капацитет домског смештаја од 100 места опредељен за децу и младе са сметњама у развоју у оквиру радне јединице за децу и младе, и капацитет 400 места опредељен за одрасле особе са интелектуалним тешкоћама у оквиру радне јединице за одрасле.

Установа	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2013. - 31.12.2013.)	Нови корисници у 2013. години	Број корисника на дан 31.12.2013.
Дом за децу и омладину ометену у развоју „Колевка“ у Суботици	180	202	25	166
Дом „Ветерник“ у Новом Саду	500	581	17	556
Укупно	680	783	42	722

Табела бр. 1 Капацитет и број корисника домског смештаја, по установама, у 2013. години

Према Уредби о мрежи установа социјалне заштите за смештај корисника, установе социјалне заштите поред услуга смештаја, уз сагласност оснивача, могу обављати и другу врсту делатности из области социјалне заштите која мора бити сагласна основној делатности. Табеле 2 и 3 приказују додатне услуге које су пружале ове установе у 2013. години.

Услуга	„Колевка“		
	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2013. - 31.12.2013.)	Број корисника на дан 31.12.2013.
Прихватилиште/прихватна станица	10	31	0
Матерински дом	10	2	1
Предах	0	0	0
Мала домска заједница	0	0	0
Дневни боравак	30	29	25
Помоћ у кући	0	0	0
Становање уз подршку за младе који се осамостаљују	0	0	0
Становање уз подршку за особе са инвалидитетом	0	0	0
Саветовалиште за децу и младе	0	0	0
СОС телефон	0	0	0
Предах	0	0	0
Свратиште	0	0	0
Лични пратилац/персонална асистенција	0	0	0
Нешто друго	0	0	0

Табела бр. 2 Број корисника других услуга, Колевка

Услуга	„Ветерник“		
	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2013. - 31.12.2013.)	Број корисника на дан 31.12.2013.
Прихватилиште/прихватна станица	10	31	0
Матерински дом	0	0	0
Предах	0	0	0
Мала домска заједница	0	0	0
Дневни боравак	30	26	26
Помоћ у кући	0	0	0
Становање уз подршку за младе који се осамостаљују	0	0	0
Становање уз подршку за особе са инвалидитетом	10	10	10
Саветовалиште за децу и младе	0	0	0
СОС телефон	0	0	0
Предах	0	0	0
Свратиште	0	0	0
Лични пратилац/персонална асистенција	0	0	0
Нешто друго	0	0	0

Табела бр. 3 Број корисника других услуга, Ветерник

На **листама чекања** за пријем налазило се на крају године 19 захтева: за 11 деце, 7 младих и 1 одраслу особу. Од тог укупног броја ових захтева само један је за „Колевку“, и у питању је захтев за смештај детета.

Евиденција захтева у процедури (чији смештај још није реализован због недостатака расположивих места), на дан 31.12.2013.			
Број захтева према узрасту	М	Ж	УКУПНО
Захтеви за смештај деце	8	3	11
Захтеви за смештај младих	5	2	7
Захтеви за смештај одраслих	1	0	1
Захтеви за смештај старијих	0	0	0
УКУПНО	14	5	19

Табела бр. 4 Број корисника на листама чекања

3.1.2. Услови становања корисника

Услови становања корисника, уређени су Правилником о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите, тачније структураним стандардима који се односе на инфраструктурне капацитете установа.

Поред заједничких минималних стандарда које морају да испуне сви пружаоци услуга, а који се односе на локацију објекта пружаоца услуге и опрему⁵, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга прописује и посебне минималне структуралне стандарде који се односе на локацију објекта пружаоца услуге и опрему за домски смештај деце и младих⁶. Такође, и стандарде који се односе на услове смештаја корисника⁷:

У оквиру својих капацитета установе располажу са укупно **136 смештајних јединица**. По **структури** највећи број смештајних јединица су у категорији четворокреветних соба (35), соба са 5 до 9 лежајева (33) и соба са више од 10 лежајева (27 смештајних јединица). С обзиром да је дакле највећи број корисника смештен у вишекреветним спаваоницама, у наредном периоду ће установе морати да ускладе своје капацитете са захтевима који су прописани Правилником.

Структура смештајних капацитета домског смештаја		
Категорија смештаја	Број установа који располаже наведеном категоријом смештаја	Број смештајних јединица
Једнокреветна соба	1	10
Двокреветна соба	2	10
Трокреветна соба	1	21
Четворокреветна соба	2	35
5-9 кревета у соби	2	33
10+ кревета у соби	1	27
У к у п н о		136

Табела бр. 5 Структура смештајних капацитета

У табели која следи приказана је опремљеност установа према критеријумима **приступачности** који су посматрани кроз годишње извештаје.

Приступачност објекта установе особама са инвалидитетом		
	„Ветерник“	„Колевка“
Постојање рампи (фиксна или покретна)	ДА	ДА
Рукохвати	ДА	НЕ
Приступачно приземље	ДА	ДА
Лифт	ДА	ДА
Приступачни тоалети	ДА	ДА

Табела бр. 6

⁵ Члан 6, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

⁶ Члан 44, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

⁷ Члан 34 и члан 42, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

3.1.3. Кадровски капацитети

Укупан број **запослених на неодређено време** у ове две установе у 2013. години је **420**, што је за 9 мање у односу на нормативе.

У **структури запослених најбројнији** су здравствени радници са уделом од 34%, а међу њима медицинске сестре. Стручни радници чине 13% од укупног броја запослених, а међу њима најбројнији су дефектолози и радни терапеути (запослени у „Ветернику“). У „Колевци“ стручни кадар чине социјални радник, психолог, дефектолог, правник и 4 васпитача. Велики удео запослених (25%) у овим установама чине технички радници, а међу њима су најбројније спремачице, пеглерке, вешерке, кувари/куварице и сервирке. Административни радници чине још око 5% укупно запослених.

Ако се посматра **извор финансирања запослених**, свакако највећи део је финансиран средствима из буџета са републичког нивоа. Локалне самоуправе финансирају рад 9 стручних радника, 3 медицинске сестре, 2 техничка радника и 1 руководиоца, за ангажоване у отвореној заштити.

Назив радног места	Укупан број извршилаца		Стварно запослени према извору финансирања				Пол	
	По нормативу	Стварно запослени	Буџет Републике	Буџет локалне самоуправе	Цена смештаја корисника	РЗЗО	Мушк и	Женск и
Руководећи радници	8	8	6	1	0	1	3	5
Стручни радници	60	56	47	9	0	0	11	45
Пружаоци неге и услуга	89	88	88	0	0	0	3	85
Здравствени радници	146	144	57	3	0	84	14	130
Административни радници	17	16	16	0	0	0	4	12
Технички радници	109	108	105	2	1	0	24	84
Укупно	429	420	319	15	1	85	59	361

Табела бр. 7 Број и структура запослених 31.12.2013.

Поред 420 запослених радника на неодређено време, током године ангажовано је још **33 радника по другим основама**: волонтера, радника на замени особља запослених на одређено време и ангажованих радника на обављању привремених и повремених послова или на основу уговора о делу и ауторском делу.

3.1.4. Обука и усавршавање радника

Према подацима из годишњих извештаја које су установе доставиле о обукама, усавршавању и планирању стручног усавршавања, обе установе имају годишњи план стручне обуке/усавршавања запослених радника. Овде указујемо на обавезу сваког пружаоца услуге да има дефинисан годишњи план рада који садржи циљеве и активности

који се између осталог односе и на развој кадрова. Ова обавеза је прописана заједничким структуралним стандардима који се односе на јавност рада пружаоца услуге.⁸

У табели која следи приказујемо неке од наведених области стручног рада за које постоји заинтересованост и потреба за усавршавањем стручних радника.

Области стручног усавршавања
Деца и млади - Рад са децом и омладином са сметњама у развоју
Деца и млади - Примена васпитних налога
Деца и млади - Рад са децом која напуштају систем социјалне заштите
Рад са осталим маргинализованим групама - Рад са ОСИ
Опште компетенције - Управљање стресом
Примена инструмената процене у социјалном раду
Законски прописи у социјалној заштити
Методологија истраживања у социјалној заштити
Управљање установом социјалне заштите
Етичка питања у социјалној заштити
Рад са децом и младима жртвама сексуалног злостављања или експлоатације

Табела бр. 8

3.1.5. Процедуре у установи

Заједничким структуралним стандардима који се односе на јавност рада свих пружалаца услуга, прописано је да пружалац услуге мора да има има прописане процедуре за све фазе стручног поступка, као и о другим питањима, у складу са правилником и другим прописима⁹.

У годишњим извештајима о раду, установе достављају податке који се односе на формализованост процедура у вези са притужбама корисника, примену рестриктивних поступака и мера и процедура реаговања у случају насиља над корисницима у установи.

Право на притужбу једно је од права које је кориснику социјалне заштите гарантовано Законом¹⁰, што значи да сваки корисник који није задовољан пруженом услугом, поступком или понашањем пружаоца услуга, може, односно има право да поднесе притужбу надлежном органу. Са друге стране, пружалац услуге је дужан да пропише интерну процедуру за разматрање притужби корисника. Према подацима из годишњих извештаја Ветерник нема писану процедуру за разматрање притужби корисника.

Обе установе имају формиран интерни тим за поступање у случају насиља над корисницима.

Сви пружаоци услуга у складу са прописима морају да имају писане процедуре које се односе на примену рестриктивних поступака и мера према корисницима. Заједничким минималним функционалним стандардима који се односе на примену рестриктивних поступака и мера¹¹ прописано је да се рестриктивни поступци и мере према корисницима који својим понашањем доводе у опасност себе, друге кориснике, особље, посетиоце или имовину, примењују искључиво на основу планираних, праћених, надгледаних и временски ограничених интервенција, и у складу са посебним прописом. Истим чланом Правилника о стандардима, такође је прописано да за ограничавање кретања, изолацију или контролу понашања корисника пружалац услуге мора имати прописане процедуре,

⁸ Члан 5, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

⁹ Члан 5, Правилник о минималним стандардима за пружање услуга социјалне заштите

¹⁰ Право на притужбу, Закон о социјалној заштити, члан 39

¹¹ Члан 18 Правилник о минималним стандардима за пружање услуга социјалне заштите

одређује лице одговорно за одобравање рестриктивних поступака и мера и води евиденцију о њиховој примени, у складу са посебним прописом. Обе установе имају формулисану процедуру која се односи на примену рестриктивних поступака и мера.

3.2. Подаци о корисницима домског смештаја у установама за смештај деце и младих са сметњама у развоју

У току 2013. године на смештају у ове две установе било је укупно **783 корисника** (790 корисника у току 2012. године), а **на крају године на евиденцији било је укупно 722 корисника**. Од тог броја 23% су корисници Колевке а 77% корисници Ветерника.

Полна структура корисника ове две установе је уједначена, уз нешто мало већи проценат корисника мушког пола (57%) у односу на број корисница.

У **узрасној структури** корисника у „Ветернику“ одрасли, преко 18 година чине 86% од укупног броја корисника (481 пунолетних корисника на смештају у капацитету од 400 места). Корисници дома „Колевка“ у току 2013. године углавном су била деца (током године у Колевци су на смештају биле само две одрасле особе). У току године је на смештају у Колевци било 40 деце **узраста до 3 године, односно 17 на дан 31.12.2013.**

Због значајно различите узрасне структуре у овим двама установама, она је табеларно приказана засебно за сваку установу, са стањем на дан 31.12.2013.

Колевка			
Узраст	Број корисника на дан 31.12.2013.		
	Мушки	Женски	Укупно
Од 0 до 2 година	7	10	17
Од 3 до 5 година	15	10	25
Од 6 до 14 година	71	51	122
Од 15 до 17 година	0	1	1
Од 18 до 25 година	0	1	1
Од 26 до 64 година	0	0	0
65 и више	0	0	0
Укупно	93	73	166

Табела бр. 9 Структура корисника према узрасту, „Колевка“

Ветерник			
Узраст	Број корисника на дан 31.12.2013.		
	Мушки	Женски	Укупно
Од 0 до 2 година			
Од 3 до 5 година			
Од 6 до 14 година	22	15	37
Од 15 до 17 година	26	12	38
Од 18 до 25 година	108	61	169
Од 26 до 64 година	163	146	309
65 и више		3	3
Укупно	319	237	556

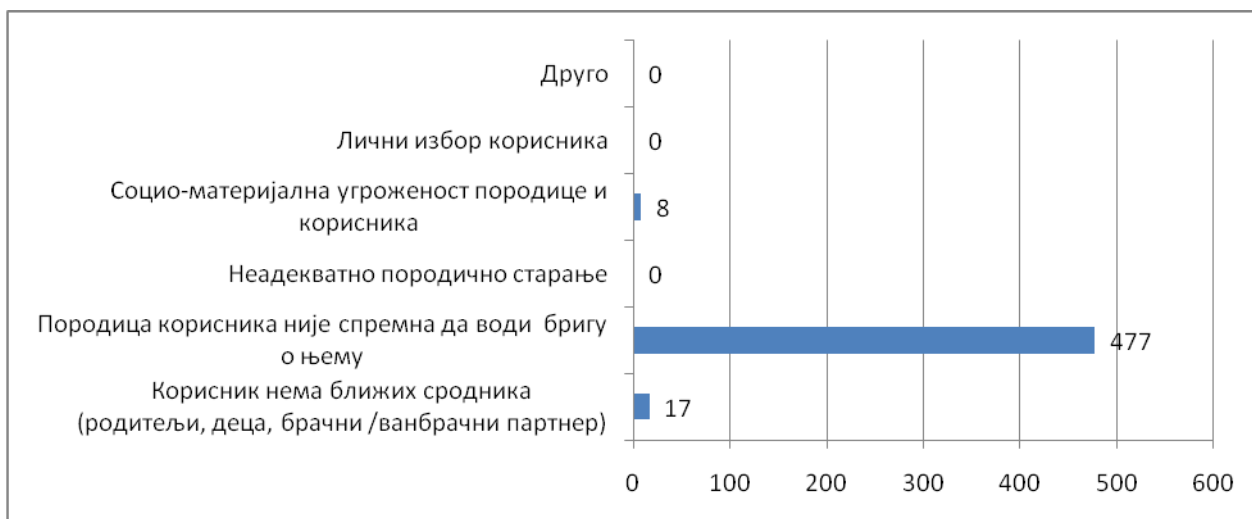
Табела бр. 10 Структура корисника према узрасту, „Ветерник“

Доминантан **разлог за смештај деце** у установе је као и претходних година, немогућност родитеља да одговоре на потребе детета, па је највећи број деце (93%) на смештају управо из тог разлога, док је 7% деце на смештају због одсуства родитељског старања (родитељи - преминули, непознати, непознатог боравишта, лишени родитељског права).

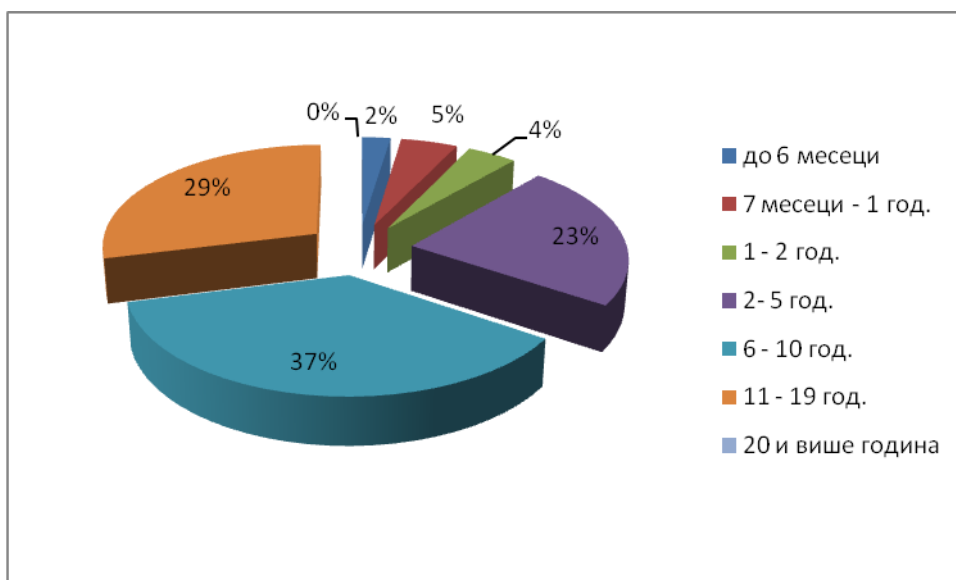
Графички приказ бр. 2 Структура деце и младих према разлогу смештаја

За највећи број **одраслих** корисника, доминантан разлог за смештај јесте то да породица корисника није спремна да води бригу о њему. Из тог разлога на смештају је 95% одраслих корисника, а у преосталом броју разлози за смештај су одсуство ближних сродника који би преузели бригу о члану породице и социо-материјална угроженост.

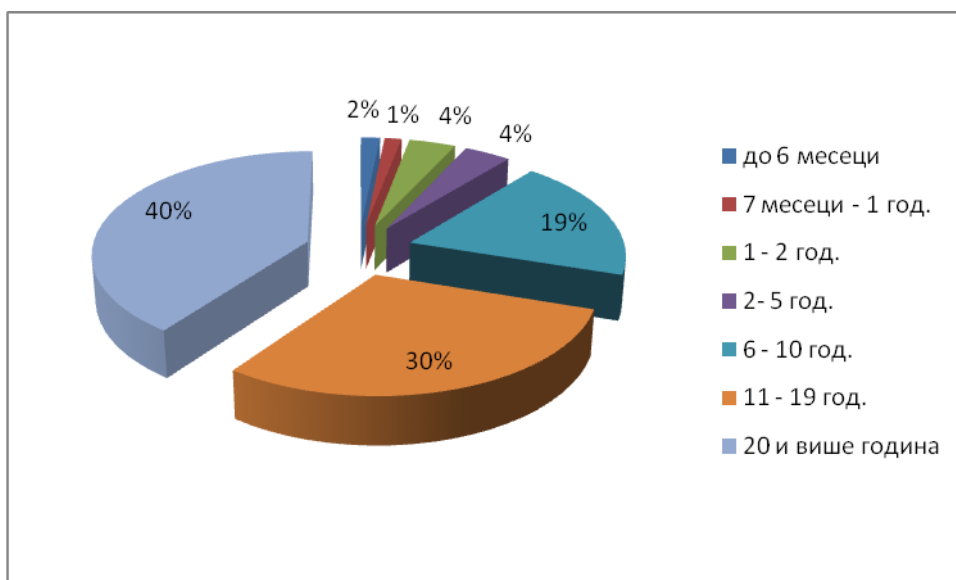
Графички приказ бр. 3 Структура одраслих корисника према разлогу смештаја

Дужину боравка корисника у анализиране две установе, имајући у виду значајно различиту узрасну структуру, приказујемо по установама засебно. Из графика који следи може се видети да је највећи број корисника у „Колевци“ на смештају у трајању од 6 до 10 година (37%), а још 29% 11 до 19 година, што је значајан период ако се узме у обзир њихов узраст. На крају 2013. године на смештају у овој установи је било **17 деце до 3 године** старости, а од тог броја **88% на смештају је у том моменту било дуже од два месеца**, дакле дуже од законски прописаног.

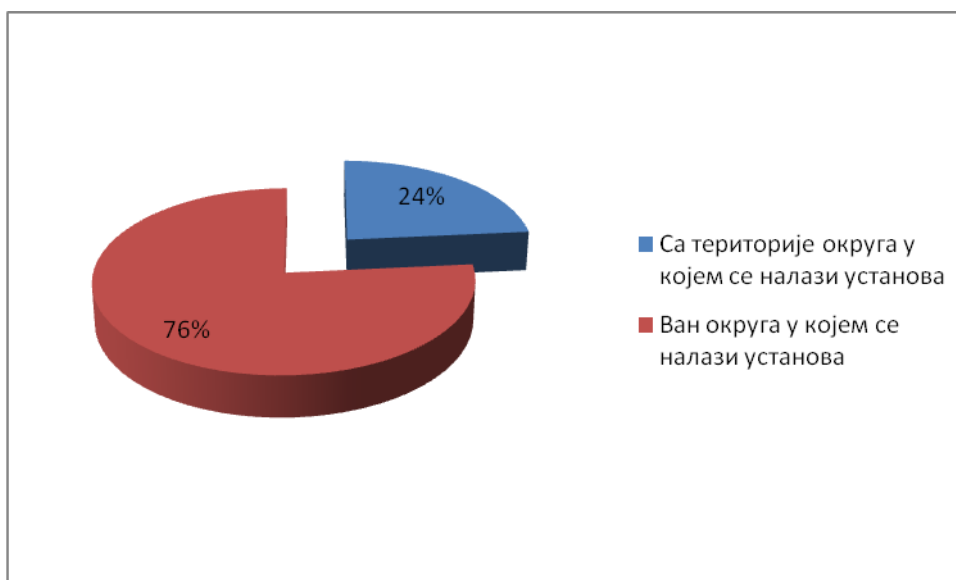
Графички приказ бр. 4 Структура корисника према дужини боравка у установи, „Колевка“

У Ветернику чак 40% корисника је у установи дуже од 20 година, а још 30% њих је од 11 до 19 година у установи, и 19% корисника је у установи 6 до 10 година.

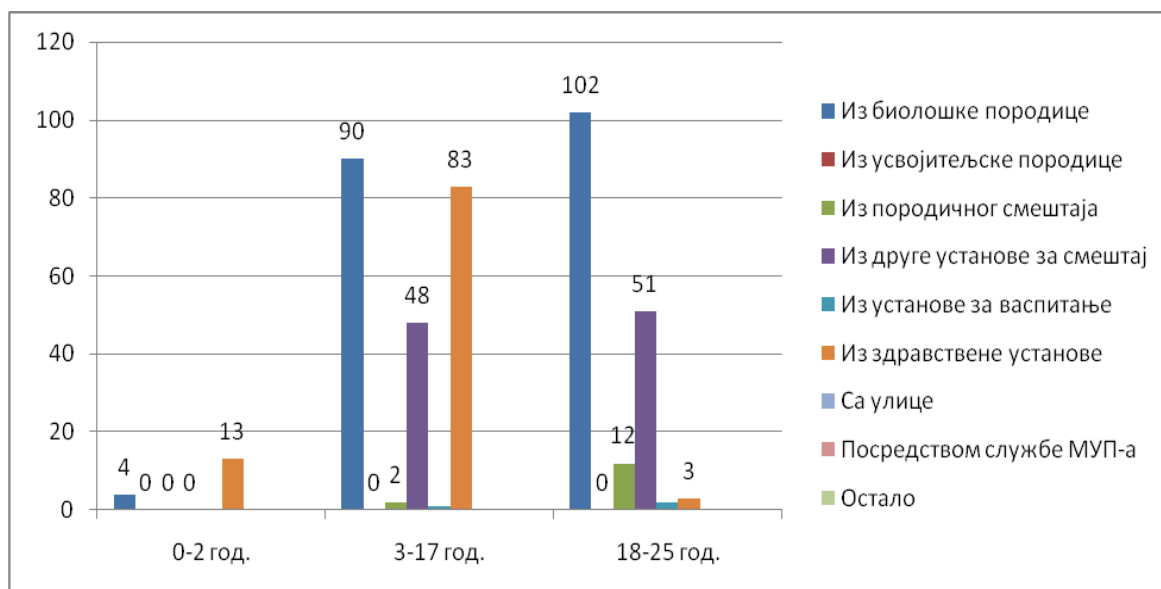
Графички приказ бр. 5 Структура корисника према дужини боравка у установи, „Ветерник“

Структура корисника према месту пребивалишта пре смештаја показује да је највећи број корисника, пре смештаја у установу живео у местима са територије ван округа у којем се налази установа, што је значајан податак ако се посматра у светлу могућности за одржавање односа корисника са члановима породица и другим блиским особама.

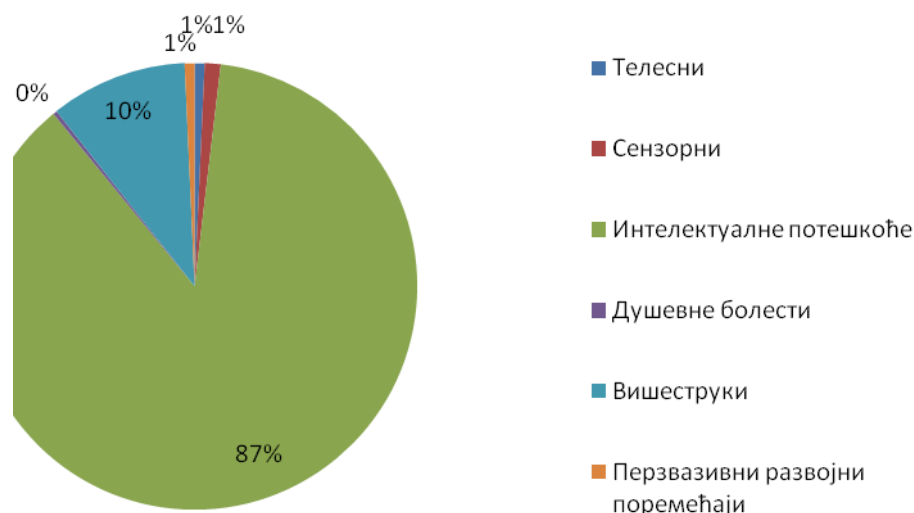
Графички приказ бр. 6 Структура корисника према месту пребивалишта пре смештаја

Ако се анализира **структура деце и младих (0 до 26 година) према средини из које су дошла** на смештај у установу, може се закључити да је у свим узрасним групацијама највећи број корисника на смештај дошао из биолошке породице (једино на узрасту до 3 године више од половине деце долази из здравствених установа). Највећи удео деце и младих који на смештај долазе из својих породица указује на потребу за интензивнијом подршком коју систем треба да пружи породици.

Графички приказ бр. 7 Структура деце и младих према средини из које су дошла

Структура корисника према врстама сметњи у развоју/инвалидитета показује да су најбројнији корисници са интелектуалним потешкоћама, који чине 87% укупног броја корисника на смештају. Затим следе корисници са вишеструким сметњама у уделу од 10%. Остали облици инвалидитета/сметњи у развоју су заступљени у уделу од око 1%.

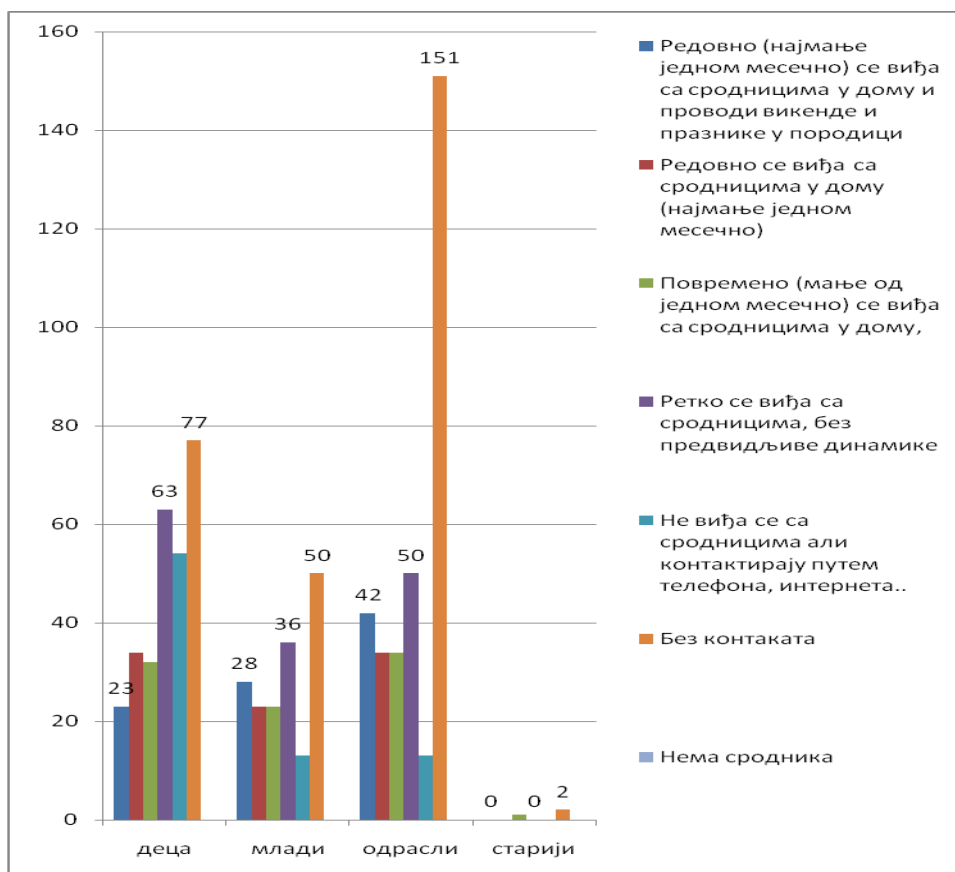
Графички приказ бр. 8 Структура корисника према врстама сметњи у развоју/инвалидитета

Структура **образовног статуса** деце и младих показује да значајан број деце и младих који су на смештају нису обухваћени образовним системом, а по узрасту би требало да су укључени у предшколски или школски систем. Веома је велик и број оних (178) који су из неког разлога напустили школовање – неспособљени, и на смештају су у установама.

Графички приказ бр. 9 Структура деце и младих према похађању школе

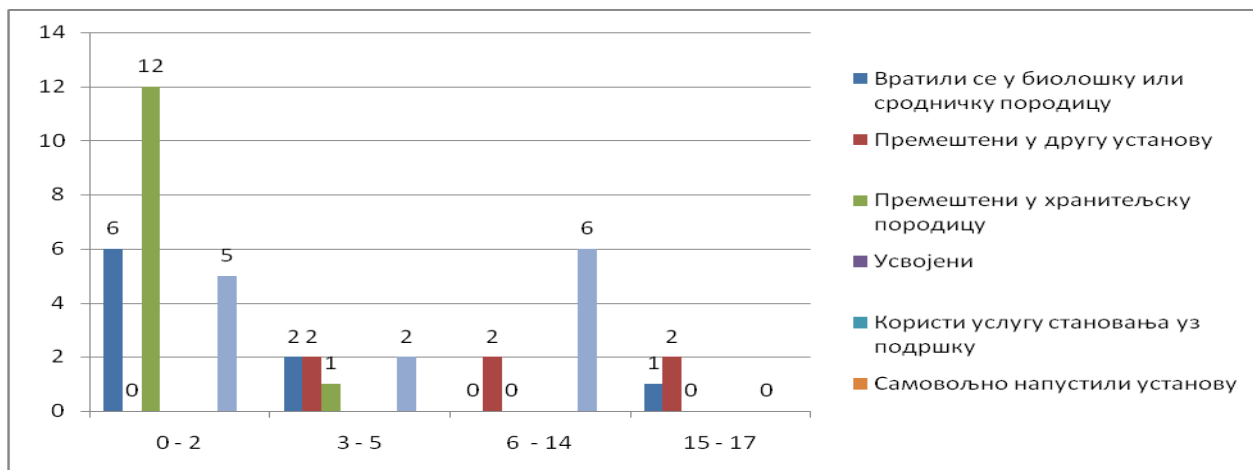
У анализи структуре према начину **одржавања контаката са сродницима**, уочљив је податак да највећи број корисника у овим двама установама нема контакте са својим сродницима и породицом или се ретко виђа са сродницима, без предвидљиве динамике.

Графички приказ бр. 10 Структура корисника према начину одржавања контаката са сродницима

Од укупног броја деце која су на смештају у „Колевци“, 35% је **обухваћено старатељском заштитом**, углавном под непосредним старатељством центра за социјални рад. Од укупног броја корисника у „Ветернику“ под старатељством је 69% корисника.

У току 2013. године за укупно **41** дете је из различитих разлога **прекинут смештај у дому**. Најчешћи разлози за прекид смештаја у дому су премештај детета у хранитељску породицу или смрт детета. Учесталост разлога се разликује у зависности од узраста детета, што се може видети у графику који следи.

Графички приказ бр. 11 Број деце према разлогу престанка смештаја, по узрасту

Ако говоримо о пунолетним корисницима домског смештаја, у току 2013. године за укупно **20 корисника** је **смештај у дому прекинут**, а најчешћи разлози за прекид смештаја су смрт корисник и премештај у другу установу.

Графички приказ бр. 12 Број пунолетних корисника према разлогу престанка смештаја

4.0. ДОМОВИ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ БЕЗ РОДИТЕЉСКОГ СТАРАЊА

4.1. Подаци о установама

4.1.1 Домски смештај и додатне услуге

Према Уредби о мрежи установа социјалне заштите делатност некадашњих домова за смештај деце без родитељског старања је смештај деце без родитељског старања и деце са сметњама у развоју.

У овом делу извештаја анализирани су подаци из следеће 4 установе:

- Дом за децу и омладину „**Вера Радивојевић**“ у Белој Цркви,
- Дом за децу и омладину „**Споменак**“ у Панчеву,
- Дом за децу и омладину „**Мирослав Мика Антић**“ у Сомбору и
- Установа за децу и младе „**Дечије село др Милорад Павловић**“ у Сремској Каменици

Укупни **капацитет домског смештаја** износи **252 места**, а преостали капацитети утврђени **за додатне услуге износе 198 места**. У току процеса трансформације установа за смештај деце, сви домови су развили неке од услуга за децу у локалној заједници. Капацитети за додатне услуге су значајно повећани са 73 места како је било претходном Уредбом на садашњих 198. Приказ капацитета домског смештаја и додатних услуга, по установама дат је у табели која следи.

Назив установе	Капацитет домског смештаја	Капацитет за додатне услуге	Укупно
Дом за децу и омладину „Вера Радивојевић“	48	72	120
Дом за децу и омладину „Споменак“	48	48	96
Дом за децу и омладину „Мирослав Мика Антић“	36	44	80
Дом за децу и омладину „Дечије село др Милорад Павловић“	120	34	154
Укупно	252	198	450

Табела бр. 11 Капацитет домског смештаја и додатних услуга, по установама, у 2013.

Укупан број **корисника домског смештаја у 2013. години је износио 260 корисника** (270 током 2012. године и 300 током 2011. године). **На дан 31.12.2012. на смештају у домовима** је било 204 корисника, (209 на крају 2012. и 241 корисник 31.12.2011. године), што је мање од укупног капацитета домског смештаја ових установа. На смештај у установе у току 2013. године је примљен укупно **21 „нови корисник“** (50 током 2012. године и 24 нова корисника је примљено на смештају у току 2011. године).

У табели која следи приказан је капацитет и број корисника домског смештаја по појединим установама, у 2013. години.

Ред. бр.	Установа	Капацитет	Укупан број корисника (1.1.2013. - 31.12.2013.)	Нови корисници у 2013. години	Број корисника на дан 31.12.2013.
1	Дом за децу и омладину „Вера Радивојевић“ у Белој Цркви	48	48	5	31
2	Дом за децу и омладину „Споменак“ у Панчеву	48	33	5	22
3	Дом за децу и омладину „Мирослав Мика Антић“ у Сомбору и	36	48	3	34
4	Установа за децу и младе „Дечије село др Милорад Павловић“ у Сремској Каменици	140	131	8	117
Укупно		272	260	21	204

Табела бр. 12 Подаци о капацитетима и броју корисника домског смештаја по појединим установама у 2013. години

Током претходних година број деце и младих у установама се значајно смањује. У време када је Министарство одредило Мере за отклањање неправилности у вршењу послова смештаја деце и омладине у установе социјалне заштите¹², на крају 2006. године, у овим установама на смештају је било је 374 корисника¹³, да би на крају 2013. године овај број износио 204. Изражено процентуално, смањење броја корисника у овом периоду износи 23%.

У табели која следи дајемо приказ **броја корисника других услуга** које се пружају за децу и младе из локалне заједнице или младе особе са домског смештаја које су у процесу осамостаљивања.

¹² Мере за отклањање неправилности у вршењу послова смештаја деце и омладине у установе социјалне заштите (Сл. гласник РС, бр79/05)

¹³ Анализа стања у домовима за децу без родитељског старања у АП Војводини, Покрајински завод за социјалну заштиту, 2007. године.

Услуга								
	Дом за децу и омладину „Вера Радивојевић“		Дом за децу и омладину „Споменак“		Дом за децу и омладину „Мирослав Мика Антић“		Установа за децу и младе „Дечије село др Милорад Павловић“	
	у току 2013.	на дан 31.12. 2013.	у току 2013.	на дан 31.12. 2013.	у току 2013.	на дан 31.12. 2013.	у току 2013.	на дан 31.12. 2013.
Прихватилиште/прихватна станица	16	2	36	1	25	5	0	0
Матерински дом	0	0	0	0	0	0	0	0
Предах	0	0	0	0	0	0	0	0
Мала домска заједница	0	0	0	0	0	0	0	0
Дневни боравак	10	10	0	0	0	0	0	0
Помоћ у кући	0	0	0	0	0	0	0	0
Становање уз подршку за младе који се осамостаљују	0	0	10	9	0	0	0	0
Становање уз подршку за особе са инвалидитетом	0	0	0	0	0	0	0	0
Саветовалиште за децу и младе	0	0	0	0	0	0	0	0
СОС телефон	0	0	0	0	0	0	0	0
Предах	0	0	0	0	0	0	0	0
Свратиште	0	0	0	0	0	0	0	0
Лични пратилац/персонална асистенција	0	0	0	0	0	0	0	0
Нешто друго	0	0	0	0	0	0	0	0

Табела бр. 13 Подаци о броју корисника других услуга, по појединим установама у 2013.години

4.1.2. Услови становања

Услови становања корисника, уређени су заједничким минималним стандардима које морају да испуне сви пружаоци услуга, а који се односе на локацију објекта пружаоца услуге и опрему као и посебним стандардима који се односе на домски смештај деце и младих. У **структури смештајних капацитета** може се видети да је највећи број смештајних јединица у категорији двокреветних и трокреветних соба, што је карактеристика свих установа и у складу је са прописаним стандардима.

Структура смештајних капацитета домског смештаја			
Категорија смештаја	Број установа који располаже наведеном категоријом смештаја	Број смештајних јединица	Број места у тој категорији
Једнокреветна соба	4	16	16
Двокреветна соба	4	30	60
Трокреветна соба	3	43	129
Четворокреветна соба	4	19	76
5-9 кревета у соби	0	0	0
10+ кревета у соби	0	0	0
У к у п н о		108	281

Табела бр. 14

Стандард који ће установе морати да испуњавају у смислу структуралних захтева јесте **приступачност објекта** особама са инвалидитетом. У том смислу опремљеност установа ће морати значајно да се унапреди, посебно имајући у виду да је према Уредби о мрежи установа делатност ових установа и смештај деце са сметњама у развоју као и значајан проценат деце и младих са сметњама у развоју који је на смештају у овим установама (30% у 2013. години).

Приступачност објекта установе особама са инвалидитетом				
	„Вера Радивојевић“	„Споменак“	„Мика Антић“	„Дечије село“
Постојање рампи (фиксна или покретна)	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Рукохвати	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Приступачно приземље	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Лифт	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Приступачни тоалети	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ

Табела бр. 15

4.1.3. Кадровски капацитети

Укупан број **запослених** у 2013. години у овим установама је **131**, што је мање него што је то нормативима утврђено (151). Поред 131 запослених радника на неодређено време, током године ангажовано је још **30 радника по другим основама**: радника на замени особља запосленог на одређено време и ангажованих радника на обављању привремених и повремених послова или на основу уговора о делу и ауторском делу. Према подацима из годишњих извештаја у овим установама није било волонтера.

У **структури запослених** стручни радници су најбројнији - запослено је 47 стручних радника, тако да они чине скоро 36% од укупног броја запослених у овим установама. Међутим, из података се види да је број запосленог стручног кадра значајно мањи у односу на нормативе, и то је случај у свим домовима изузимајући „Дечије село“. Највећи удео међу стручним радницима у свим домовима имају васпитачи. Подаци о структури запослених показују да у директном раду са децом и младима у овим установама поред стручних радника ради и 19 неговатељица (у „Дечијем селу“).

Из Републичког буџета се **финансира** 96% запослених, а локалне самоуправе финансирају укупно 4 радника што је 3% од укупног броја.

Назив радног места	Укупан број извршилаца		Стварно запослени према извору финансирања			
	По нормативу	Стварно запослени	Буџет Републике	Буџет локалне самоуправе	Цена смештаја корисника	РЗЗО
Руководећи радници	12	12	12	0	0	0
Стручни радници	59	47	44	3	0	0
Пружаоци неге и услуга	21	19	19	0	0	0
Здравствени радници	1	1	0	1	0	0
Административни радници	13	13	13	0	0	0
Технички радници	45	39	39	0	0	0
Укупно	151	131	127	4	0	0

Табела бр. 16 Број и структура запослених на неодређено време 31.12.2013.

4.1.4. Обука и усавршавање радника

Обавеза је сваког пружаоца услуге да има дефинисан годишњи план рада који садржи циљеве и активности који се између осталог односе и на развој кадрова. Ова обавеза је прописана заједничким структуралним стандардима који се односе на јавност рада пружаоца услуге.¹⁴ Све установе из ове групе имају годишњи план стручног усавршавања.

Следи и преглед тема односно области стручног рада за које постоји заинтересованост и потреба за усавршавањем стручних радника.

Области стручног усавршавања
Подршка младима који напуштају заштиту за осамостаљивање
Програм ненасилне комуникације и посредовања у сукобима
Преговарање и медијација у социјалној заштити
Превенција синдрома сагоревања
Подстицање просоцијалних и превенција агресивног понашања младих
Рад са децом и младима жртвама насиља
Рад са децом и младима са сметњама у развоју
Рад са малолетним починиоцима кривичних-прекршајних дела
Рад са корисницима психоактивних супстанци
Рад са ромима
Вештине вођења групног рада
Програм овладавања вештинама у непосредниом раду са децом и младима
Оперативно планирање у установама социјалне заштите
Организација конференције случаја
Афективно везивање, квалитет односа и стимулација активности

Табела бр. 17

4.1.5. Процедуре у установи

У годишњим извештајима о раду, установе достављају податке који се односе на формализованост процедура у вези са притужбама корисника, примену рестриктивних поступака и мера и процедура реаговања у случају насиља над корисницима у установи.

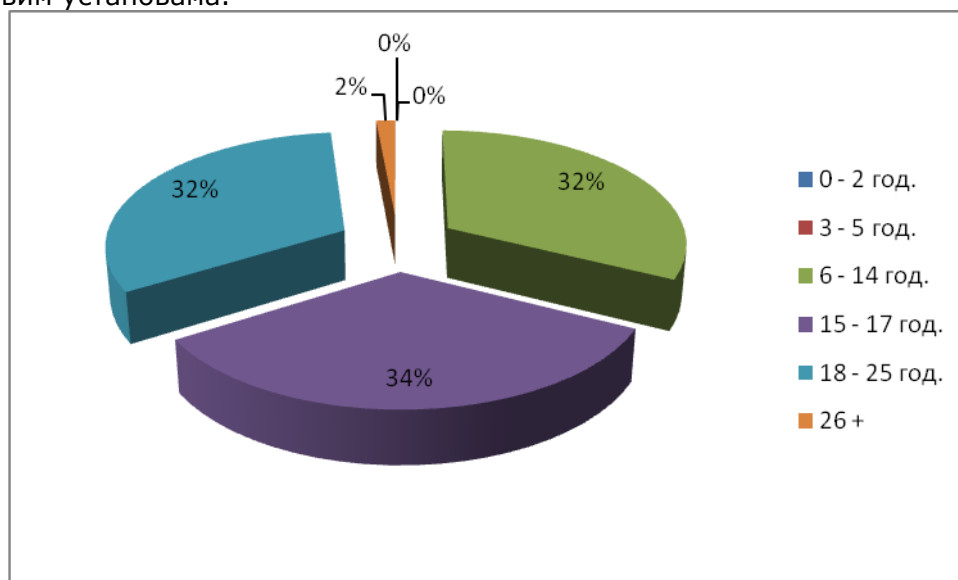
Према подацима из годишњих извештаја две установе имају писану процедуру за разматрање притужби корисника, а све четири установе имају писане процедуре које се односе на примену рестриктивних поступака и мера према корисницима као и формиран интерни тим за поступање у случају насиља над корисницима у установи.

4.2. Подаци о корисницима домског смештаја

Од укупно 204 корисника који су били на смештају на крају 2013. године, деца су чинила око 66% а млади око 32% од укупног броја, што је структура која је иста као и претходних година.

¹⁴ Члан 5, Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите

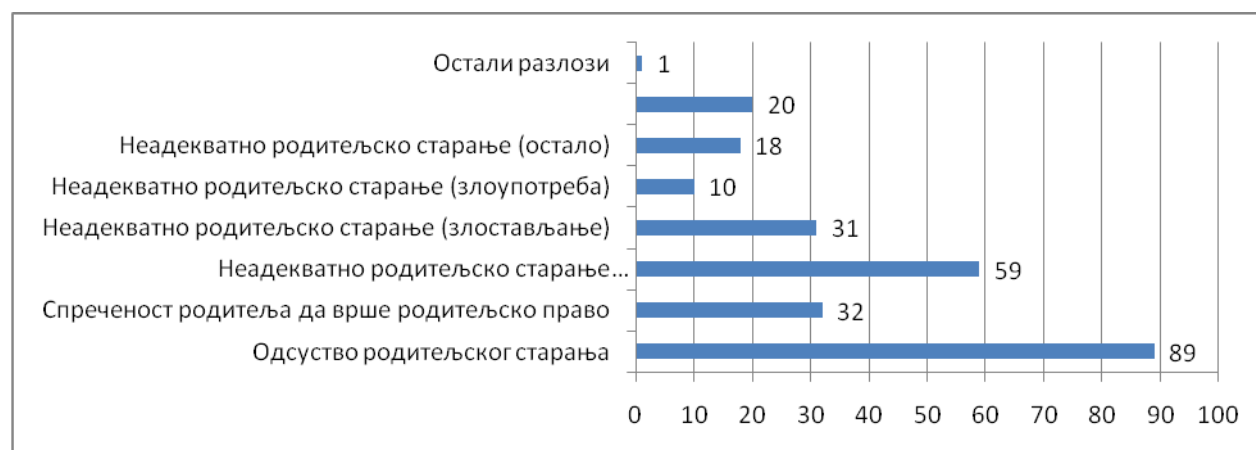
У **узрасној структури** уочљиво је да на смештају уопште нема деце предшколског узраста и **на смештају није било деце млађе од три године**¹⁵. На смештају су на крају године биле 3 особе преко 26 година, иако би требало да на овом узрасту престаје право на смештај у овим установама.

Полна структура деце у установама је уједначена уз нешто мало већи проценат дечака (56%) у односу на проценат девојчица (44%).

У току године на смештају је било **78 деце и младих припадника ромске националне заједнице**. Ово је податак који се као нови прати кроз годишње извештавање ових установа, како би систем социјалне заштите располагао прецизним подацима који ће послужити као полазана основа за развој културолошки осетљивих пракси у установама социјалне заштите.

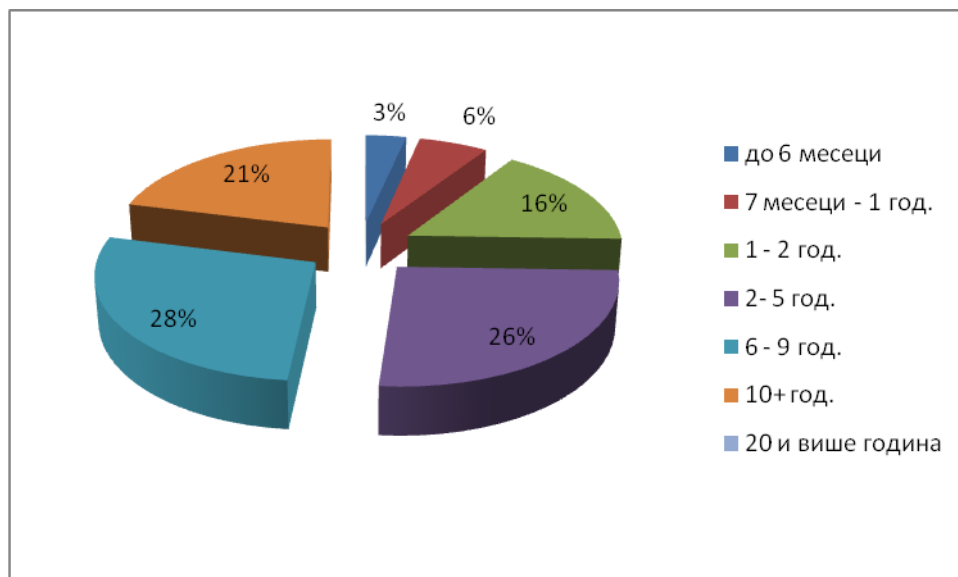
Ако се посматра **структура деце и младих према разлогу смештаја** највећи број (скоро 35%) јесу деца и млади који су на смештају због одсуства родитељског старања (родитељи - преминули, непознати, непознатог боравишта, лишени родитељског права), затим деца и млади која су на смештају због неадекватног родитељског старања (занемаривања) – 23% од укупног броја и остале групације деце и младих.

Графички приказ бр. 15 Структура корисника према разлогу смештаја

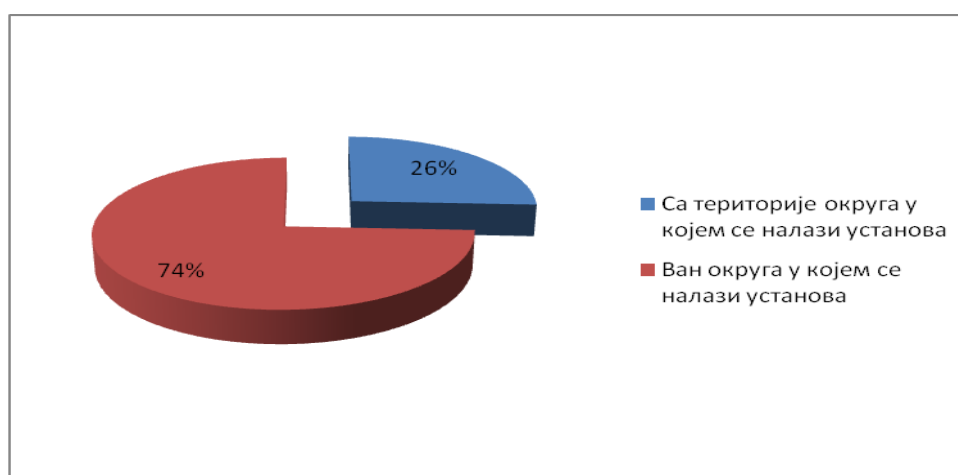
¹⁵ Закон о социјалној заштити, члан 52. Детету млађем од три године не обезбеђује се домски смештај. Детету млађем од три године изузетно се може обезбедити домски смештај ако за то постоје нарочито оправдани разлози, с тим да на смештају не може провести дуже од два месеца, осим на основу сагласности министарства надлежног за социјалну заштиту.

Анализа структуре деце и младих према **дужини боравка у дому** показује да за велики број деце боравак у установи није „привремени смештај“, јер како подаци указују 26% деце и младих су у дому дуже од 2 године и 28% чак дуже од 6 година. 21% деце и младих на смештају је дуже од 10 година. Ово наравно није изненађујући податак, имајући у виду дугогодишњу оријентацију на институционални вид заштите, уз још увек недовољно развијене алтернативне услуге услед чега је велики број деце практично одрастао у овим установама.

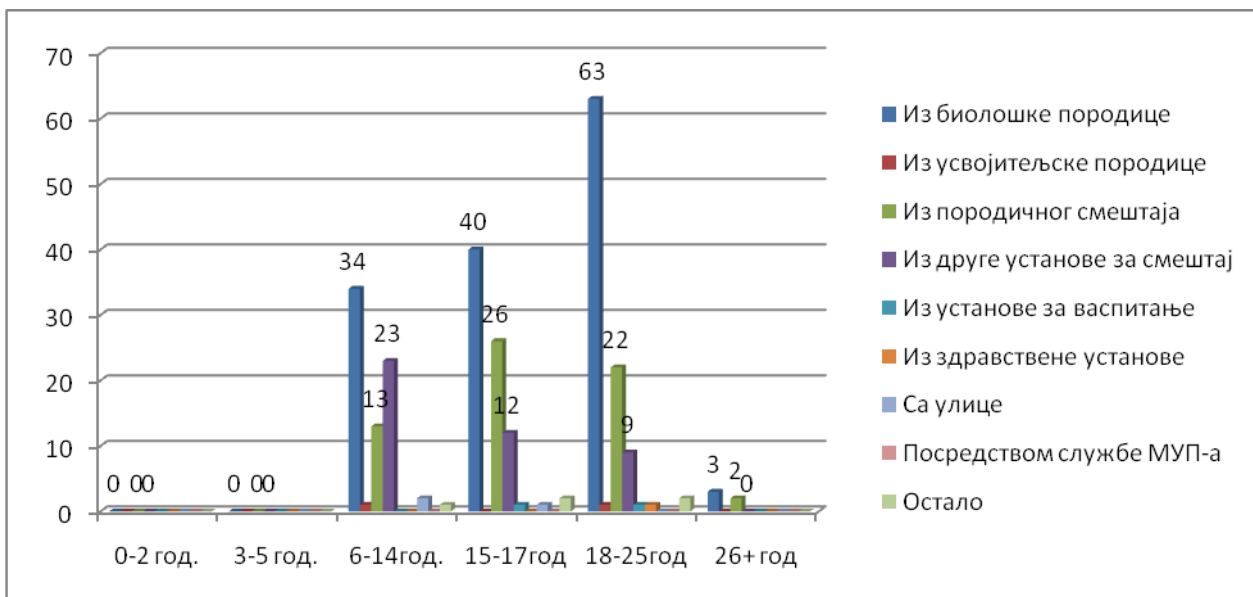
Графички приказ бр. 16 Структура деце и младих према дужини боравка у дому

Посматрајући **структуру деце и младих на смештају према месту пребивалишта пре смештаја** може се видети да је највећи број са територије ван округа у којој је установа.

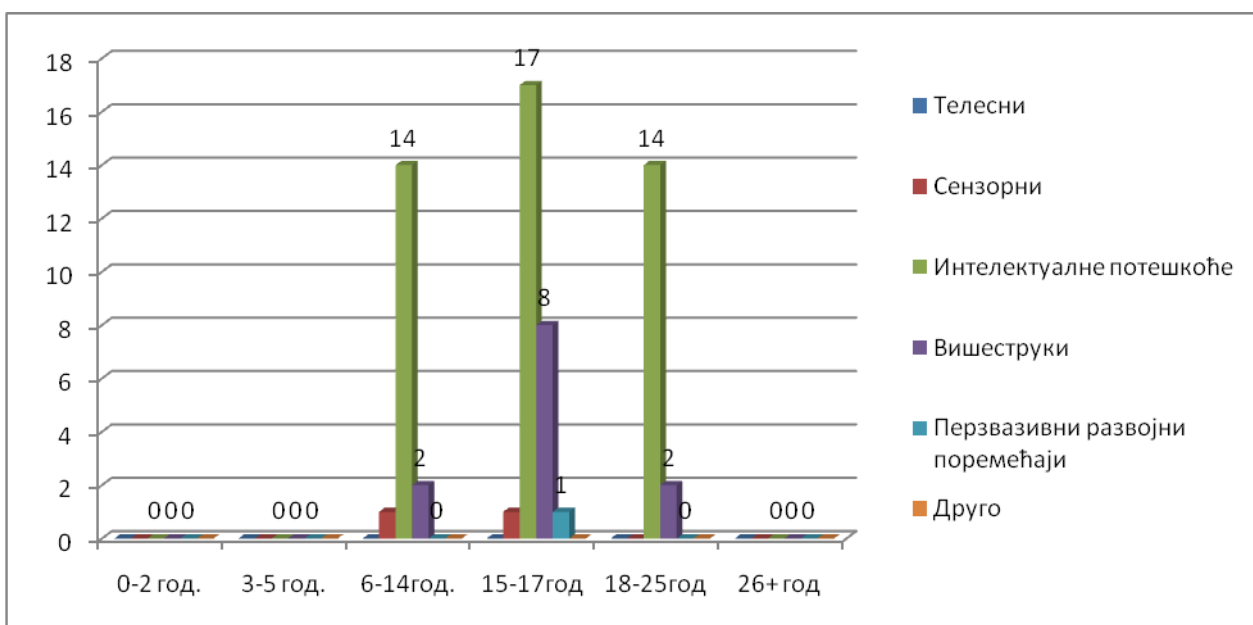
Графички приказ бр. 23 Структура деце и младих према месту пребивалишта пре смештаја у установу

Ако се анализира **структура деце и младих према средини из које су дошла** на смештај у установу, може се закључити да је у свим узрасним групацијама највећи број корисника на смештај дошао из биолошке породице, затим са породичног смештаја и из других установа. Највећи удео деце и младих који на смештај долазе из својих породица, указује на потребу за интензивнијом подршком коју систем треба да пружи примарној породици.

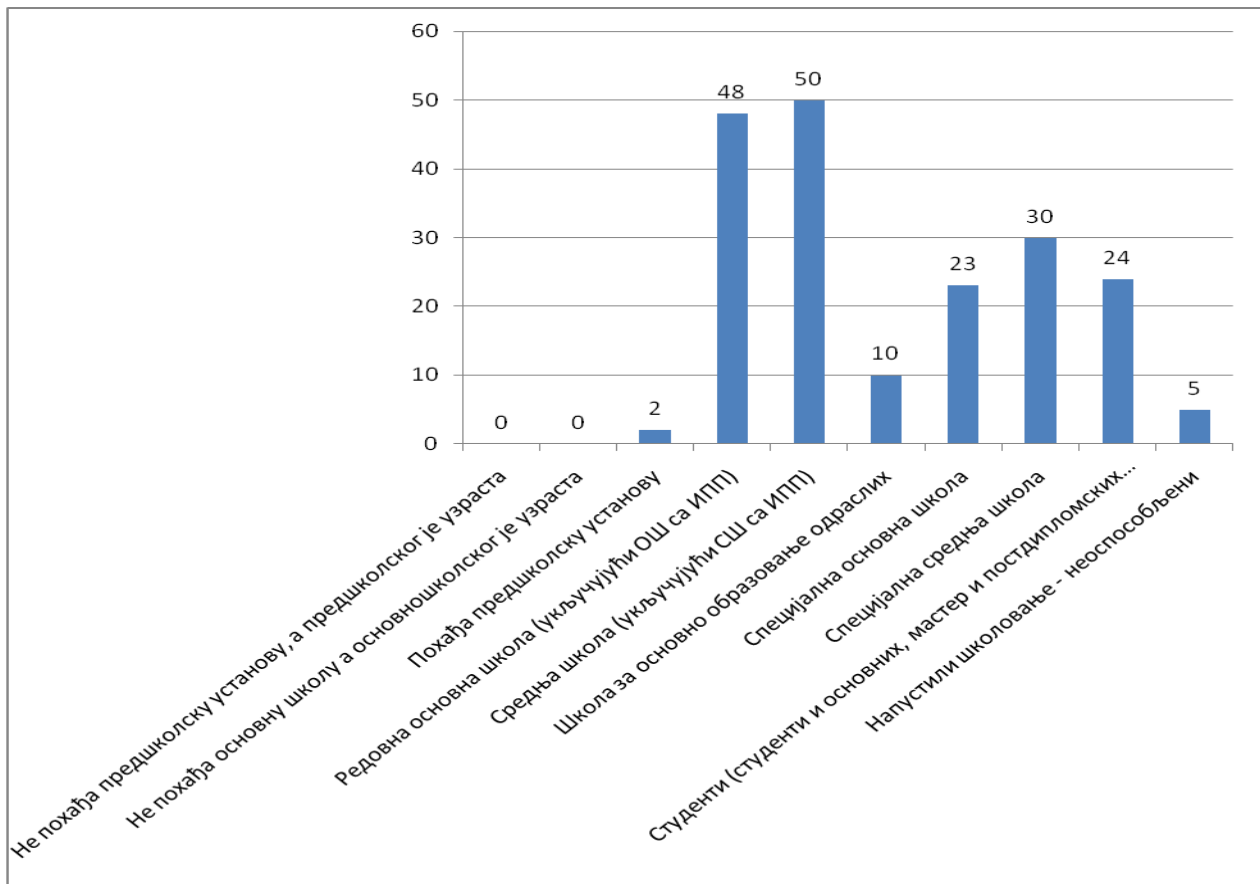
Графички приказ бр. 24 Структура деце и младих према средини из које су дошла

Међу децом и младима која су на смештају у овим установама приближно **30%** чине деца и млади који имају неку **врсту инвалидитета/сметњи у развоју**. Највећи број у свим узрасним групацијама су деца и млади са интелектуалним тешкоћама, а затим са вишеструким сметњама у развоју.

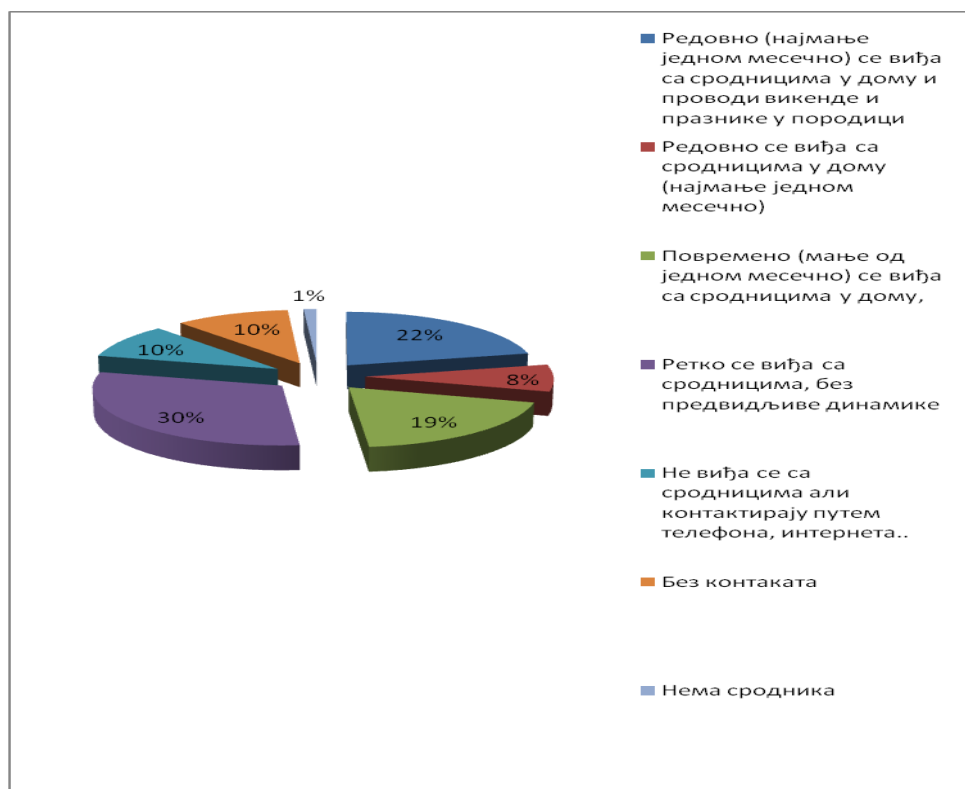
Графички приказ бр. 17 Деца и млади према сметњама у развоју/инвалидитетом на смештају у установама

Из табеле која следи може се видети **структура према похађању школе/образовању**. Већи број деце и младих на смештају је обухваћен редовним образовањем што је у складу са структуром деце на смештају, а нешто мањи проценат похађа специјалне основне и средње школе. На студијама је 24 младих које користе услуге смештаја у овим домовима.

Графичи приказ бр. 25 Структура деце и младих према похађању школе

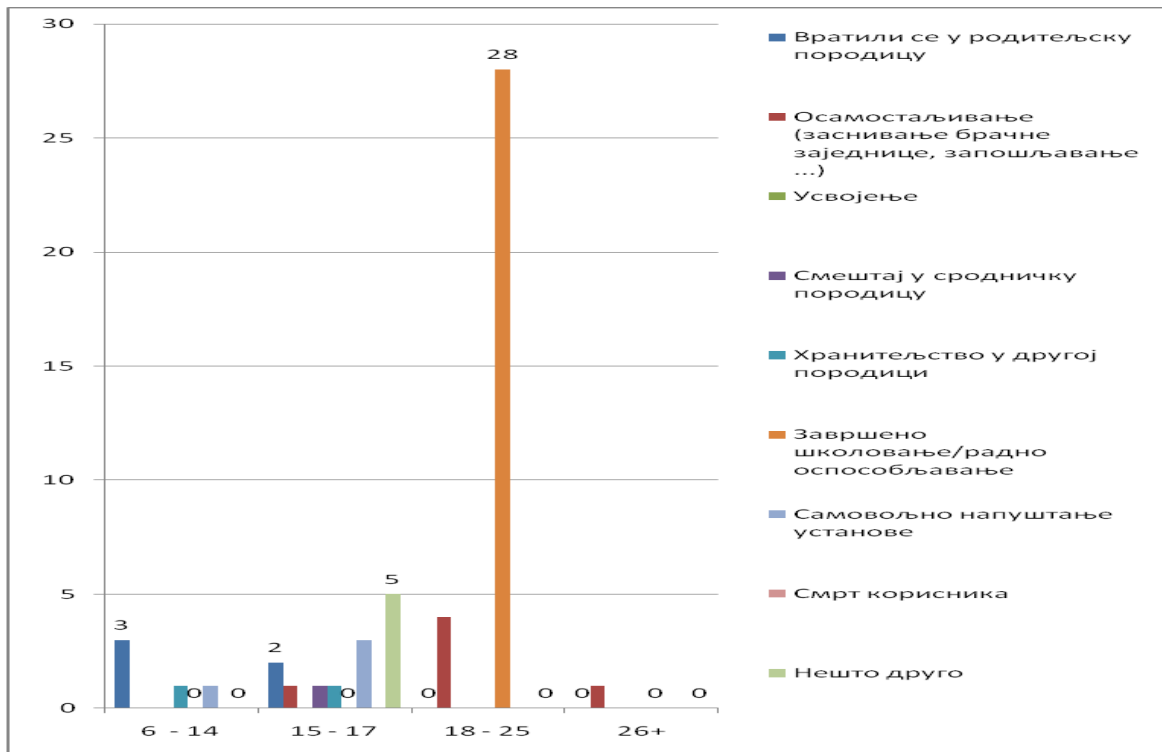
Ако се анализира учесталост **одржавања контаката са сродницима** (подаци приказани у графику који следи) може се видети да највећи број деце и младих на смештају ретко виђају своје сроднике, без предвидљиве динамике (30%), затим следи удео од 22% оних који редовно контактира и проводи викенде и празнике у породици. Свакако није занемарљив удео деце од по 10% који се не виђају са сродницима већ само контактирају путем телефона, или који уопште немају контакте (такође 10%). Најмање (1%) је оних који немају сроднике. За **7** деце/младих постоји **судска одлука о начину одржавања личних контаката** са родитељима.

Графички приказ бр. 18 Број деце и младих према начину одржавања личних односа са сродницима

Од укупног броја деце која су током године користила услуге смештаја у овим установама 154 деце или 59% од укупног броја је било обухваћено **старатељском заштитом, најчешће под непосредним старатељством**. У малом проценту се јављају случајеви где је старатељ сродник.

Ако се анализира структура **разлога за престанак смештаја** може се видети да је најчешћи разлог за престанак смештаја, односно да је највећи број младих особа изашло из установе по завршетку школовања односно радног оспособљавања. Сви други разлози су заступљени само у појединачним случајевима.

Графички приказ бр. 26 Структура деце и младих према разлогу престанка смештаја у установи у 2013. год.

Извештаји о раду установа садрже и податке о **случајевима насиља** у установи. У току 2013. године установе су евидентирале укупно 13 случајева насиља над корисницима установа а 11 пријава је упућено органу старатељства. У 6 случајева је евидентирано физичко злостављање, у 5 сексуално злостављање, и у још 2 случаја неки други неспецификовани облик насиља. У 9 случајева радило се о починицима насиља из установе – другим корисницима и у 4 случаја у питању су починиоци ван установе.

5.0 ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

- Проблем који је присутан годинама уназад, јесте превелики капацитет установа који премашује капацитет који је дозвољен Законом, а пре свега установе за децу и младе са сметњама у развоју („Колевке“ и „Ветерника“).
- У процесу трансформације пред установама и доносиоцима одлука је још увек велики изазов на који начин да прилагоде своје капацитете броју од 50 корисника који је прописан Законом.
- У наредном периоду установе ће морати да ускладе поред капацитета и броја корисника и друге услове у погледу испуњења минималних структуралних и функционалних стандарда.
- И поред великог капацитета (100 места за децу и младе са сметњама у развоју и 400 места за одрасле особе са инвалидитетом), попуњеност установе у Ветернику на крају 2013. године је била преко 100%. Додатни проблем ове установе је и хетерогеност старосне структуре корисника који су на смештају у капацитетима који су на овај начин - комбиновано одређени.

- У складу са већ започетим реформским процесима потребно је даље развијати услуге алтернативне домском смештају. Установе у процесу трансформације, капацитете који остају слободни требало би да усмере на развој других услуга у локалној заједници, намењених деци и младима укључујући и децу и младе са сметњама у развоју, као и на развој услуга подршке за самостални живот.
- Највећи број корисника у установама борави веома дуго – у домовима за смештај деце и младих (без родитељског старања) више од половине деце и младих у дому су дужи од 5 година. У домовима за смештај деце и младих са сметњама у развоју ово обележје је још више изражено.
- Чињеница да највећи број деце и младих у установе долази на смештај из својих биолошких породица, због немогућности родитеља да одговоре на потребе детета и неадекватног родитељског старања, јасно указује на потребу за пружањем интензивније подршке примарној породици. И када су пунолетни корисници у питању, доминантан разлог за смештај јесте то да породица корисника није спремна да води бригу о њему, што опет указује на неопходност подршке породици која има члана са интелектуалним тешкоћама или другим обликом инвалидитета.
- Највећи број деце и младих на смештају, ретко и нередовно виђају своје сроднике, а у установама за смештај деце и младих са сметњама у развоју, највећи број корисника нема контакте са својим сродницима и породицом уопште. Уз овај податак, је значајан и податак да је повратак у биолошку породицу редак разлог за престанак смештаја, што опет заједно говори о неопходности подршке коју потребно усмерити на породицу.
- Изјашњавање запослених у овим установама за обукама у великом броју области указује на њихову високу потребу али и мотивацију за унапређењем стручних компетенција, што је основни предуслов и добра полазна основа за унапређење квалитета услуга које се у овим установама пружају деци и младима.